

VISITA DIDÀCTICA CASTELL DE CARDONA

Cicle Superior de Primària

Descobreix el Castell de Cardona!

Descripció

La visita didàctica consisteix en descobrir l'imponent Castell de Cardona a través d'un passeig pels diferents espais i amb l'ajuda d'un guia-intèrpret.

Els alumnes coneixeran els orígens de la fortalesa de Cardona que es remunten al segle X.

El Castell de Cardona és un dels conjunts fortificats més importants de la península Ibèrica i tot i la seva antiguitat conserva encara els elements propis del que va ser la residència de la important nissaga nobiliària dels Cardona "els rics senyors de la sal".

La visita s'inicia als peus de la Torre Mestra, l'element més simbòlic del Castell, coneguda com la "Torre de la Minyona", per la llegenda que l'acompanya. Allà s'explicaran els orígens del Castell, quan, perquè i com es va construir.

Els alumnes entendran que Cardona fou zona de frontera entre dos móns: el cristià i el musulmà. Tot seguit pujaran dalt de la Torre on podran identificar els elements bàsics del paisatge: habitatges, bosc, conreus, muntanya de sal i les muntanyes dels Pirineus.

Dins de la Torre, asseguts apreciaran els olors de l'espai, el silenci i la frescor. Allà s'explicarà a manera de conte la llegenda d'amor entre la princesa cristiana Adalés i el príncep musulmà Abdalà.

Tot seguit començarà un recorregut pels patis del Castell, el Claustre i els espais oberts. S'explicaran quins són i perquè serveixen els elements estructurals bàsics que conformen un castell medieval: la Torre Mestra, les torres de guaita, les muralles i el fossat, els edificis residencials, els patis, les cisternes d'aigua, el claustre, l'hort, el refector comunitari, el palau abacial i l'església.

En tot moment els alumne hauran d'identificar la geometria dels elements arquitectònics que observen com ara dels arcs que conformen els edificis, els finestrals, portes i portalades, espais porxats, claustre amb columnes i capitells...

Un dels punts claus de la visita didàctica transcorre a l'interior de la magnífica església – Col·legiata romànica de Sant Vicenç de Cardona (s-XI), considerada com un dels exemples d'art romànic més importants d'Europa.

Els alumnes descobriran un dels edificis religiosos més importants de Catalunya. Entendran quan, perquè i com es va construir i qui en finançà les obres. D'altra banda s'iniciaran a l'estudi de l'art romànic a través de la identificació de les principals característiques que el defineixen.

Caldrà identificar la geometria del sostre, arcs laterals, finestrals, porta i cripta. Visualitzaran si l'espai és gran o petit, si l'església és alta (té unes dimensions excepcionals) o baixa, si fa fred o calor, quin són els colors predominants, quines olors ensuenen, podran comprovar el tacte de la pedra, en contrast amb el forjat de metall de les reixes i l'alabastre i marbre dels panteons dels nobles. Hauran d'identificar els sons del lloc i valorar el silenci com a element bàsic d'un lloc espiritual, de culte. A través de l'incens viatjaran en el temps per situar-se en l'època que els nobles assistien a la missa i l'abat la impartia des de l'altar.

A l'interior del temple té lloc una activitat didàctica a manera de teatralització anomenada **“La construcció de l'església romànica de Sant Vicenç de Cardona”**.

A través de 5 personatges: el vescomte de Cardona Bremon, l'abat Oliba, l'arquitecte italià fictici Joan Llobard, la pagesa Martina i l'alcalde d'una fictícia vila forana (que interpretaran 5 alumnes degudament caracteritzats), es planteja un joc de rol on es representarà com es va gestar la idea de construir l'església romànica de Sant Vicenç del Castell de Cardona, quina va ser la motivació i quins actors hi van intervenir.

Els participants descobriran quins eren els estaments socials que conformaven l'Edat Mitjana, quin paper tenia cadascun d'ells i quines interrelacions s'establiren. Descobriran com es va arribar a construir el temple i quins ens van ser els principals artífexs.

Un cop representada la breu interpretació, a través d'una maqueta a escala real del temple, els alumnes coneixeran el simbolisme bàsic del temple i les característiques que el fan realment excepcional.

La visita està dissenyada i adaptada perfectament al nivell curricular dels alumnes.

Què veurem?

L'activitat didàctica inclou la visita i interpretació de:

- **Camí cobert (fortalesa moderna)**
- **Torre Mestra o de l'Homenatge** “ *Torre de la Minyona*”. Accés a teulada i interior (antigues presons i magatzems del Castell).
- **Pati Ducal** o d'armes del Castell
- **Claustre gòtic** (s. XIII – s. XX)

- Col·legiata romànica de Sant Vicenç (s.XI)

- Exterior de la Col·legiata (*camí perimetral*)

- Baluards, muralles, garites i troneres

Objectius

OBJECTIUS GENERALS

L'activitat que us presentem vol contribuir a ampliar els recursos i les activitats que realitzeu a l'aula, per tal de treballar aspectes del currículum propis de l'àrea de coneixement del medi social i cultural, en el cas de primària.

Es pretén que els estudiants, gràcies a la visita i al treball que s'hi realitza posteriorment, coneguin els orígens i importància del Castell i Vila de Cardona, identifiquin els elements claus del que fou la fortalesa medieval i alhora hi relacionin els fets rellevants de la història de Catalunya durant aquest període.

OBJECTIUS ESPECÍFICS

- Conèixer un excepcional conjunt històric i monumental com és el Castell de Cardona a través de la seva interpretació, amb l'ajuda d'un monitor/a i uns recursos didàctics.
- Conèixer els trets principals que caracteritzen el feudalisme, així com els elements bàsics del procés que va desembocar en els orígens nacionals de Catalunya entre els segles VIII i XII en el marc territorial comprès entre el domini carolingi i el món islàmic.
- Situar la formació de la nació catalana en l'Alta Edat Mitjana a partir de la Marca Carolíngia i conèixer alguns trets de la vida als castells, i alguns personatges importants d'aquest període.
- Entendre què és el Castell de Cardona, perquè es construeix i la lògica del moment.
- Conèixer els elements bàsics d'un castell medieval: la torre, la muralla, les portes d'entrada, els edificis residencials, l'església, els patis, el claustre i les cisternes d'aigua.
- Conèixer quins grups socials formàvem la societat medieval, el paper de cadascú i els valors que representaven.
- Conèixer i interpretar el simbolisme de la magnífica Col·legiata romànica de Sant Vicenç de Cardona.

CONCEPTES

- Ressenya del marc polític en el qual es construeix la fortalesa: conflicte entre l'imperi carolingi i l'imperi musulmà (Al- Andalus).
- La Catalunya Central i Cardona, zona de frontera (la Marca Hispànica).
- El valor de la sal com a conservant alimentari.
- Què és un Castell, on es construeix i quin objectiu té.
- Quins eren els grups socials que conformaven l'Edat Mitjana: noblesa, clergat i poble.
- Els valors que representa cada estament social: el poder, el culte i el treball.
- Les relacions que s'establien entre els 3 grups socials dins el mateix recinte del Castell.
- Els senyors de Cardona. Qui eren, a què es dedicaven i perquè van assolir un poder econòmic excepcional.
- Qui eren els cavallers, a què es dedicaven, com vestien i en què es desplaçaven.
- Elements estructurals bàsics d'un Castell. Definició: Torre Mestra, muralles, edificis, cisternes d'aigua, patis, claustre, hort, abeuradors, refectori comunitari, palau de l'abat i església.
- L'evolució d'un Castell medieval a fortalesa moderna (canvi en els sistemes defensius).
- Elements estructurals bàsics d'una fortalesa moderna. Definició: baluard, tronera i garita, murs i fossat.

- L'església romànica de Sant Vicenç de Cardona: què és, què s'hi feia, quan es va construir, qui la va finançar i perquè.
- La importància del temple com a referència espiritual i cultural.
- El paper de l'església a l'Edat Mitjana. Els canonges de Sant Vicenç de Cardona: caritat, hospitalitat, ensenyament, culte a Déu i cura d'ànimes.
- Les característiques de l'art romànic de Sant Vicenç de Cardona:
 - o Mides del temple: alçada i amplada i gruix dels murs.
 - o Planta del temple i simbolisme (creu llatina i basilical).
 - o Geometria arrodonida : volta del sostre, arcs, finestres i porta.
 - o Il·luminació i temperatura ambiental.
 - o Material emprat: la pedra, el marbre, l'alabastre i els metalls.
 - o El valor del silenci.
 - o Les olors: incens.

D' ACTITUDS VALORS I NORMES

- Valoració de les cultures dels temps passats.
- Respecte pel patrimoni cultural, com un bé col·lectiu a preservar per a les futures generacions.
- Interès per conèixer manifestacions i fets històrics i socials.
- Afany d'interrogar-se i investigar la realitat històrica i cultural del país.
- Desenvolupament d'una actitud participativa, receptiva i de col·laboració durant la visita.

Competències bàsiques

En el decurs de l'activitat, els alumnes desenvoluparan les següents competències bàsiques:

Les competències comunicatives:

- Competència comunicativa lingüística i audiovisual

Les competències metodològiques:

- Tractament de la informació
- Competència d'aprendre a aprendre

Les competències personals:

- Competència d'autonomia i iniciativa personal

Competències específiques centrades en conviure i habitar el món:

- Competència en el coneixement i la interacció amb el món físic
- Competència social i ciutadana

Organització

Durada: 1h i 30 min aproximadament.

Desenvolupament: La visita s'inicia al mateix conjunt monumental del Castell de Cardona. Es desenvoluparà per la part de la fortalesa visitable. La visita inclou accés a espais restringits com ara l'interior de la Torre de la Minyona o la Col·legiata de Sant Vicenç del Castell. Els alumnes podran gaudir de vistes privilegiades de la Vall del Cardener des de dalt la Torre o els espais que voregen el Castell. En tot moment aniran acompanyats d'un monitor/a.

Serveis: El conjunt monumental del Castell de Cardona disposa de:

- Aparcament
- Serveis
- Espai de Cafeteria de Parador de Turisme de Cardona (www.paradores.com)
- Punt d'Atenció al Visitant
- Botiga

PROPOSTA DE TREBALL PREVI A LA REALITZACIÓ DE LA VISITA

És interessant que el grup, abans de realitzar la visita al centre històric de Cardona, hagi treballat una sèrie de conceptes bàsics a l'aula. A continuació us oferim activitats orientatives.

1. Descobrim CARDONA:

- Què sabem de Cardona?
- Hi heu estat alguna vegada? Què us va cridar l'atenció del que vau visitar?

2. Situació de Cardona en el territori català:

- Dins la comarca del Bages (Mapa mut)
- Itinerari que se seguirà des de l'escola fins a Cardona.

3. Els elements bàsics del Castell de Cardona:

- Entreu a la pàgina web oficial de Cardona: www.cardonaturisme.cat i cerqueu el link anomenat Castell.
- Observeu atentament les diverses fotografies del Castell i anoteu per a casa fotografia el següent:
 - a. Element que s'hi observa (per exemple Torre)
 - b. Per a què serveix?
- Responen:
 - a. Què és un Castell?
 - b. Perquè es construeixen els Castells?
 - c. On es situen: a la plana o dalt d'un turó? Perquè?
 - d. Qui hi vivia dins d'un Castell?

4. Mots i conceptes previs:

- Cerqueu la definició de:
 - a. Feu i feudalisme
 - b. Imperi carolingi i *Al- Andalus*
 - c. Marca Hispànica
 - d. Castell, torre, muralla *impluvi* i claustre
 - e. Baluard, tronera i garita
 - f. Noble
 - g. Canonge i abat
 - h. Església
 - i. Art romànic
 - i. Arc de mig punt
 - ii. Volta de canó
 - iii. Cimbori
 - iv. Cripta

Cardona a la xarxa:

Més informació i fotografies: www.cardonaturisme.cat

Recomanem consultar els següents referents d'internet per conèixer què és visita i els continguts didàctics .

- Què, qui, com? (TVC): http://www.edu3.cat/Edu3tv/Fitxa?p_id=22151
- El Castell de Cardona: <http://www.monestirs.cat/monst/bages/ba07vice.htm>
- Museu d'Història de Catalunya:
 - o http://www.mhcat.cat/monuments/castell_i_canonica_de_sant_vicenc_de_cardona
- Auca del Castell de Cardona (Youtube): <http://www.youtube.com/watch?v=IK2Xhnbz-rA>
- Auca del Castell de Cardona (pàgina web): <http://www.auques.cat/tot.php?auca=cardona>
- Joc interactiu: "La construcció de l'església del Castell de Cardona":
 - o <http://www.xtec.cat/~ebiosca/romanic/index.htm>

Bibliografia:

- Fons documental de la Fundació Cardona Històrica: http://www.cardonaturisme.cat/CA/2_fons.php

Per informació i reserves

- **Fundació Cardona Històrica**
De dilluns a divendres de 9:00 a 17.00h
Telèfon 93 869 24 75
comercial@cardonaturisme.cat
informacio@cardonaturisme.cat
- **Contacte Serveis Educatius**
Àlex Tripià Berruezo
De dilluns a divendres de 8:00 a 15.00h
Telèfon 93 869 24 75
serveiseducatiu@cardonaturisme.cat

